

Regulacija učit. plač v Bukovini.

Sedanjemu tržaškemu namestniku princu Hohenloheju gre v prvi vrsti zasluga, da so v Bukovini uredili učit. plače v oni meri, kakor je n. pr. zahtevalo zbrano slovensko učiteljstvo na znanem velikem svojem shodu v Ljubljani.

Dne 28. oktobra t. l. je deželni zbor bukovinski sprejel zakon o ureditvi plač, ki jasno dokazuje, da se dá tudi učiteljske plače regulirati v onem smislu, kakor zahteva zdrav človeški razum, in da pri tem zakonu ni treba onih priveskov, kakršne je n. pr. predlagal deželni zbor nižjeavstrijski.

O Bukovini je bilo do sedaj le to znano, da je to neka od Boga pozabljena dežela, kjer vladajo prave azijske razmere, in da je to ona dežela, ki jo smatrajo za nekako kazensko postajo raznim c. kr. osebam. Dobrega o nji ni bilo čuti skoro nič.

Bukovina je bila eldorado gotovih privilegiranih stanov, ki so bili mnjenja, da je njih kraljevstvo večno, da smejo edino le oni živeti po človeško, a drugi stanovi, posebno pa učiteljstvo, imajo pa le toliko pravice do življenja, kolikor ga jim pripuščajo ravno imenovani stanovi.

Posebno zanemarjeno je bilo in je še — ljudsko šolstvo sploh. Ta dežela je prava sestra Kranjske, ker nima nobene meščanske šole. Skupno število ljudskih šol je v Bukovini okrog 372, ker poučuje 981 učnih oseb, in sicer 628 učiteljev in 353 učiteljic 72.401 otroka. Po posameznih kategorijah šol se ločijo tako-le: 134 je enorazrednic, 97 dvorazrednic, 58 trirazrednic, 48 štirirazrednic, 23 petrazrednic, 11 šestrazrednic in 1 osemrazrednica. (Kranjska pa ima 399 šol in sicer 164 enorazrednic, 89 dvorazrednic, 32 trirazrednic, 41 štirirazrednic, 10 petrazrednic, 1 šestrazrednico in 2 osemrazrednici.) Na bukovinskih šolah poučujejo v 41 v nemškem učnem jeziku, v 1 v poljskem, v 137 v rusinskem, v 115 v rumunskem, v 4 v ogrskem, v 2 v nemškem in poljskem, v 15 v nemškem in rusinskem, v 29 v nemškem in rumunskem, v 5 v nemškem, poljskem in rusinskem, v 7 v nemškem, rusinskem in rumunskem, v 1 v nemškem, rumunskem in armenskem, v 6 v nemškem, poljskem, rusinskem in rumunskem, v 8 rusinskem in rumunskem in 1 v rumunskem in ogrskem učnem jeziku. Torej pravi Babilon! Kakor pa na svetu ni nič večnega, tako je tudi odzvonilo gospodujoči kliku v Bukovini. In ravno učiteljstvo v svoji skupnosti je bilo oni grobokob, ki je pokopalo to gospodujočo kliko. Učiteljstvo bukovinsko je bilo prej razcepljeno v toliko skupin, kolikor je narodnosti v Bukovini. A pred dobrima 2 letoma sta ustanovila dva učitelja Chisanovici in Kipper »Freie Lehrerzeitung«, kjer sta oznanjevala smrt vsem nasprotnikom šolstva in učiteljstva pod lepim geslom: V slogi je moč! Učit. stranka je rastla in rastla, a zahtevala tudi svojih žrtev. Prvi ustanovnik je bil suspendiran, a drugega so predstavili v popolnoma zapuščeni kraj. Prvi sad složnega skupnega učiteljskega delovanja se je pokazal očitno že pri dopolnitveni deželnozborni volitvi mesta Suczave, kjer je zmagal učiteljski kandidat dr. Avrelj Onciul. Temu poslancu se je posrečilo zbrati okrog sebe še pet poslancev, in ti so pričeli v deželni zbornici tako ropotati, da je bila vlada prisiljena deželni zbor razpustiti. Tik pred razpustitvijo so pa sklenili deželni poslanci — skoro enoglasno — ko so videli rastoči učiteljski vpliv, tako liberalen učiteljski disciplinarni zakon, da se ga vlada menda ne upa predložiti v sankcijo.

Zadnje dni meseca julija t. l. vršče se volitve v deželni zbor so se vršile skoro popolnoma pod vplivom učiteljske stranke. Deželni namestnik, princ Hohenlohe, je dal učiteljstvu popolnoma proste roke, in posledica te prostosti je bila, da si je učiteljska stranka priborila izmed 31 poslancev 18 mandatov, torej absolutno večino.

Tudi na Kranjskem bi se politični položaj takoj izpremenil, če bi dovolila vlada vsem uradnikom tiste pravice, kakršnih se poslužujejo klerikalci. Toda pri nas imamo dvojno mero!

Novovoljeni deželni zbor je takoj vzel v pretres učiteljske plače in jih uredil tako-le:

Plačilnih razredov je pet, in sicer obsega I. plač. razred tri oddelke: a) 4400 K, b) 4000 K, c) 3600 K. — II. plač. razred ima tri oddelke: a) 3200 K, b) 3000 K in c) 2800 K. — III. plačilni razred šteje zopet tri oddelke: a) 2600 K, b) 2400 K, c) 2200 K. — IV. plač. razred ima tudi tri oddelke: a) 2000 K, b) 1800 K, c) 1600 K. — V. plač. razred ima le en oddelek: 1200 K.

Vse učne osebe na meščanskih šolah se uvrste v I, II, III, in IV. plač. razred. Ostale učne osebe, t. j. na ljudskih šolah, se uvrste v vseh pet plač. razredov, ne oziraje se na službeni karakter ali nameščenje — bodisi tedaj nastavljen stalno ali začasno — in sicer tako, da pridejo tri učne osebe v I. plač. razred, od ostalih učnih oseb pa se uvrsti 10% v II., 20% v III., 50% v IV. in 20% v V. plač. razred.

Učiteljice se pač tudi uvrste v prve štiri plač. razrede, ali le sorazmerno po številu učiteljev.

Prva uvrstitev se mora ozirati na službeni čas; pri poznejšem razredovanju pa velja princip, da mora biti dotičnik najmanj štiri leta v posameznih oddelkih dotičnega razreda.

Vse učne osebe imajo naslov nadučitelja (nadučiteljice) ali učitelja (učiteljice).

Pri uvrstitvi v višji plačilni razred odločuje starost in sposobnost.

V prve štiri plačilne razrede se morejo uvrstiti le one učne osebe, ki imajo zrelostno ali usposobljenostno izpričevalo in ki službujejo z dobrim uspehom.

Doklade, in sicer funkcijske, ki se štejejo v pokojnino, so sledeče: Voditelj meščanskih šol ima letnih 500 K; voditelj enorazrednic in dvorazrednic 200 K; voditelji večrazrednic dobe za vsak sistemizirani razred nadaljnjih 50 K, za vsak nesistemizirani razred pa tudi 50 K, ki se ne vpoštevata v pokojnino.

Vsak voditelj ima pravico do prostega stanovanja, obstoječega iz treh sob in potrebnih pritliklin. Ako pa ni prostega stanovanja, mora plačati občina, broječa do 5000 stanovalcev, 480 K stanarine, a občine z večjim številom prebivalcev pa 600 K. Ostalo učiteljsko osebje pa, ki nima naturalnega stanovanja, dobiva letno 200 K aktivitetne v pokojnino nevršete doklade.

Suplenti, ki imajo zrelostno izpričevalo, dobe mesečno 75 K, a brez zrelostnega izpričevala pa 70 K.

Zakon, ki stopi 1. januarja l. 1905., v veljavo, ne dela nikake razlike med učiteljicami in učitelji, temveč tu velja pravilo: enake dolžnosti — enake pravice.

Zadnja regulacija učit. plač v Bukovini se je izvršila dne 31. maja l. 1898., in sicer je bila ureditev ta: Začasni učitelji so dobivali 720, 800—1000 K. Stalni podučitelji I. razred 900 K, II. razred 800 K po 50%. Stalni učitelji (po $\frac{1}{3}$) I. razred 1400 K, II. razred 1200 K in III. razred

1000 K, 6 petletnic po 100 K. — Najvišji dohodki so bili tedaj 2000 K. Funkcijske doklade: za 1 razred 60 K; za 2 razreda 120 K, za 3 razrede 200 K, za 4 razrede 260 K, za 5 razr. 300 K in za 6 razredov 340 K. Stanarina nadučiteljem v krajih z več kakor 2000 prebivalci 40%, drugače 30%. Stalni meščanski učitelji: plača I. razred 1800 K, II. razred 1600 K v vsakem razredu 50%, 6 petletnic po 160 K. Najvišji dohodek 2760 K. Meščanskošolski voditelji so imeli isto plačo kakor učitelji, stanarino isto kakor ljudskošolski voditelji in 200, — oziroma 400 K funkcijske doklade. —

Na vzhodu se svita! Napoči li kdaj tudi pri nas taka doba? Tovariši in tovarišice, posnemajmo bukovinsko učiteljstvo z geslom: V edinosti je moč! In končna bo zmaga naša!

Zborovanja „Saveza hrv. učiteljskih društava.“

(Dalje.)

Ne morem še nečesa zamolčati, kako namreč učeni higijenički nasprotujejo samim sebi. Tako dokazujejo »per longum et latum«, da oni komadič kruha ali sira i. t. d., ki ga sne dete okolo poldneva, ovira v naslednjih dveh, oz. treh urah pouk, a v istem času svetujejo, da se daje otrokom koncem tretje ure pouka nekaj hrane, če hočemo, da po četrtturnem odmoru uspešno delamo v šoli! Pri razdeljenem pouku škoduje jed v pavzi dveh do treh ur, a pri nerazdeljenem ne ovira niti koncem četrte ure. To je čudna doslednost!

Tako se naši higijenički plašijo vročine in svetlobe popoldan, a vprašam jih, kdaj nam prija ta vročina?

To imamo, a to tudi ni redno, v rožniku, a zaradi teh nekaj popoldni vendar ne bomo zahtevali nerazdeljenega pouka. (Pri nas je drugače. Na Hrvaškem imajo julija že počitnice, a mi se julija in avgusta najbolj parimo v šoli. Opomba poročevalca.) A kar se tiče svetlobe, recimo za oblačnih dni, ve vsak dober učitelj, kako porabi čas tudi brez pisanja in knjige, pa zaradi tega se ni potreba higijenički bati za oči naše mladine.

Tako tedaj vidimo, da niso higijenički povsem pravični, ko se zaletavajo v dnevni šolski pouk, ker je tudi naš razdeljeni šolski pouk prilagoden točno higijenskim zahtevam. Ali ne pazijo dandanes pri gradnji šol dosti na higijenske predpise? Ali nimamo v šoli telovadbe, prostih šolskih iger, izprehodov itd.? Pa kaj nam ponujajo higijenički namesto našega razdeljenega šolskega pouka? Nič drugega kakor nepretrgan peturni pouk, ki ga slavni Virchow nazivlje zločin z ozirom na deco, pa jaz ga z istim imenom imenujem tudi z ozirom na učitelje. Jaz bi v resnici rad videl učitelja, ki bi mogel uspešno delati nepretrgano vseh pet ur. Ta bi gotovo moral imeti železna pljuča.

Ali g. dr. Cenkić in njegova stranka nas tolaži s kratkimi metodiškimi enotami in z neprestanimi pavzami. Ne znam, kaj bi na ta obetanja odgovoril, dovolite tedaj, da vprašam cenjene branitelje nerazdeljenega pouka: Kakšno bo metodiško delo v polurnih enotah n. pr. v višjih razredih osobito v višji ljudski šoli? Koliko časa bi trajal resnični pouk pri vseh teh pavzah? Tukaj spominjam na svoj točni račun o izgubi končnih ur, pa ta, ki se potrudi sešteti vse Cenkićeve pavze, takoj zavrže peturni nerazdeljni pouk ne samo z ozirom na higijeniške razloge, še bolj pa z ozirom na to, ker bi taka šola grdo znižala ljudsko prosveto naroda!

Opazujem nadalje, da niso ne socijalni pa tudi ne etični razlogi mojega prijatelja dr. Cenkića neovržni, niti ni resnica, da hoče narod imeti od šole, kakor on želi, pravih koristi. Pa zakaj ne? Mi znamo, da pripada 90% našega naroda kmetiškiemu stanu. Seljaki potrebujejo pomoči odrasle dece samo v težjih kmetiških opravilih, n. pr. o prvem in drugem kopanju in o trganju koruze. Žetva pride itak na početek velikih šolskih počitnic. A kako naj tedaj dete pomaga roditeljem? Čujtel!

Dete pride, recimo, eno uro po poldnevu domov. Nato se mora malo odpočiti, pojesti košček kruha, sira, slanine ali kar ima še drugega, in tako preideta dve uri. Potem se napoti k roditeljem na delo, na polje, ki je oddaljeno od vasi časih tudi po eno uro. A kaj dela potem? To, kar dela vobče mladina brez nadzorstva. Ona se zabava, mogoče stori marsikatero nedopustnosti, ter se priklopi staršem šele, ko se vračajo domov. Glejte torej to hvaljeno pomoč mladine, a računajte sami, kako napreduje morala take dece!

Govoril sem o tej stvari s svojimi sremskimi seljaki, osobito z onimi iz Nikice, pa so mi vsi rekli, da bi bila taka šola zanje veliko zlo, ker bi jim otroci ostali popoldan brez nadzorstva, a šola bi jim vzela četrtek, kadar računajo na otroško pomoč. Govore pa ti moji seljaki tudi resnico. Ako uvedemo nerazdeljeni čas pouka, bi moral biti obisk šole najtočnejši, a seljaki bi izgubili še četrtek, pa tudi vsako možnost, da jim učitelj v posebnih prilikah otroka kak dan pusti iz šole. Če hočemo tedaj pomagati našemu seljaku, ostanimo pri svojem starem razdeljenem pouku!

No, ker smo že pri tem, moram tudi to opomniti, kako se higijenički, samo da proderejo s svojo idejo, ne boje, če vrinejo po peturnem neprestanem pouku tudi najtežja kmetiška dela otrokom. To se mi zdi čudno in rad bi znal, kako se to strinja s higijeniškimi razlogi, ki hočejo na vsak način, da se mladi organizem jači in razvija brez zapreke. Priporočam toplo to svojo pripombo v razmišljanje svojemu protivaiku, a obenem prosim vse higijeničke sveta, da naj bodo milosrčni z mladino, pa da je naj ne mučijo s posli, ki jim ni dorasla. (Tako je! Odobravanje.)

Čestiti predgovornik misli, da bo pri nerazdeljenem času pouka poset šole bolji, ker bi bili roditelji in otroci zadovoljni s šolo. Jaz v vsa ta obetanja ne verujem, ker bi to trebalo dokazati v praksi.

Iz vsega se vidi, slavna skupščina, da so vsi razlogi, ki se navajajo za nerazdeljeni čas pouka jako problematični, tudi sem jih jaz vrstoma dovolj oslabil in ovrgel. Trde zidove svojega cenjenega protivnika sem s svojimi pedagoško-socijalnimi težkimi topovi dobro porušil, pa hočem uničiti še eden odločni napad, in ta znamenita trdnjava bo v mojih rokah. Preden ta napad strateški izvedem, moram še nekaj vprašati in to je: Komu bo koristil ta nerazdeljeni pouk? Učitelja ne reši preobloženja, temveč nasprotno mu še poveča težko breme učiteljsko; otroka preobloži še bolj in ga ovira z neprestanim peturnim delom v telesnem in duševnem razvitku; roditeljem ta šola nič ne koristi; e, pa kdo se naj tedaj bori za to poldnevno šolo?

Jaz sem to vprašanje proučeval vestno kakor tudi moj prijatelj dr. Cenkić, a sem prišel kot pedagog do povsem protivnih rezultatov kakor so njegovi. Opazil sem ob priliki teh študij, da dopoldnevno šolo najžilavnejše zahtevajo in branijo učitelji po mestih in velikih krajih, ki bi se radi otresli na ta način popoldnevnega dela zaradi svojih osebnih koristi. Taki učitelji hočejo na vsak način odpraviti po-